

Játékkutatás a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karán

Nmar-Kendöl Jutka¹ – Hartl Éva²

¹Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar Társadalom-, Szociális és Kommunikációtudományok Intézete, adjunktus, [ID 0000-0003-1478-4312](mailto:nmar.kendol.jutka@uni-sopron.hu)

²Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet egyetemi docens [ID 0009-0003-4482-3543](mailto:hartl.eva@uni-sopron.hu)

KEYWORDS

- *master of educational science*
- *folk toys*
- *game research*
- *traditions*
- *values*

KULCSSZAVAK

- *neveléstudományi mesterszak*
- *népi játékok*
- *játékkutatás*
- *hagyományok*
- *értékek*

ABSTRACT

Game research at the University of Sopron Benedek Elek Faculty of Pedagogy | The pedagogical importance of play was first recognised by Greek philosophers. From the 19th century onwards, Hungarian specialists considered children's toys as cultural heritage and began to research and collect folk toys. The collections provide a deeper insight into the social life of the time, customs and the development of the image of children. The master students from the Benedek Elek Faculty of Pedagogy of the University of Sopron conducted game research within the course "Comparative Game History, Game Theories and Game Research". With their work, they not only fulfilled the task of the course but also contributed to the memory of games, which helps to integrate our traditions and values into present and future cultures.

ABSZTRAKT

A játék pedagógiai jelentőségére a görög filozófusok figyeltek fel először. A 19. századtól a magyar szakemberek a gyermekek játékait kulturális örökségnek tekintették, és kezdetet vette a népi játékok kutatása, összegyűjtése. A gyűjtemények mélyebb betekintést nyújtanak a korabeli társadalmi életbe, a szokásokba és a gyermekkép alakulásába. A Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar neveléstudomány mesterszakos hallgatói az „Összehasonlító játéktörténet, játékelméletek és játékkutatás” kurzus keretén belül játékkutatást végeztek. Munkájukkal nemcsak a kurzus feladatát teljesítették, hanem hozzájárultak a játékok emlékezetben tartásához, amivel segítik, hogy hagyományaink, értékeink beépüljenek a mai és jövőbeli kultúrákba.

Neveléstudományi mesterszak a Soproni Egyetem Benedek Elek Karán

A Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karon 2020 szeptemberében indult a neveléstudomány mesterszak. A szakon választható specializációk „A kora gyermekkor pedagógiája specializáció” (Early Childhood and Primary Education) és a „Fenntarthatóság és társadalom specializáció” (Sustainability and Society). A képzési idő 4 félév, mely alatt a hallgatók olyan szakemberek lesznek, akik megfelelő tudással rendelkeznek a neveléstudomány művelése és alkalmazása területén. A hallgatók megismerik a neveléstudományon belül, a

¹e-mail: nmar-kendol.jutka@uni-sopron.hu | Cím: H-9400 Sopron, Ferenczy J. u. 5., Hungary

²e-mail: hartl.eva@uni-sopron.hu | Cím: H-9400 Sopron, Ferenczy J. u. 5., Hungary

neveléstörténet, a nevelésfilozófia, a nevelés- és oktatáslélektan, a nevelésemélet, az oktatásemélet, a nevelésszociológia, az oktatásügyi komparatisztika, a kutatásmódszertan szaktudományos és alkalmazói ismereteit. „A kora gyermekkor pedagógiája” specializáció hallgatói a kora gyermekkori fejlődés biológiai és pszichológiai alapjaival, a kora gyermekkori nevelés intézményi hátterével, a kora gyermekkor nevelési kérdéseivel, a kora gyermekkori nevelés módszertani sajátosságaival, a kora gyermekkor pedagógiai kutatásaival behatóan foglalkoznak. A hallgatók képzésük során megismerik a neveléstudományi, társadalomtudományi kutatások kvalitatív, kvantitatív és kevert módszereit, eszközeit és ezek alkalmazási lehetőségeit és korlátait.

Az „Összehasonlító játéktörténet, játékelméletek és játékkutatás” kurzus

A mesterszakos hallgatók szabadon választott tárgyként tanulhatják az „Összehasonlító játéktörténet, játékelméletek és játékkutatás” című tárgyat. A tantárgy célja, hogy bevezesse a hallgatókat a játék, játékszerek történetének világába. A hallgatók betekintést kapnak az egyes korokban kedvelt játékok fajtáiról. Megismerkednek az egyes korokban a külföldi és hazai játékszergyártók által készített klasszikus és különleges játékszerekkel, azok technikáival, működésével. Megtanulják a játékkutatás elméleti alapjait, gyakorlati lehetőségeit, játékfajtákat ismerhetnek meg, a népi játékok kiemelt szerepet kapnak. A tárgy félévközi jeggyel zárul, melyet egy forráskutatással, egy rég elfeledett játék felkutatásával és a játék tulajdonosával készített mélyinterjúval tudnak teljesíteni a hallgatók. A szabadon választott tárgy minden meghirdetett félévben népszerű a hallgatók körében (1. táblázat).

Évek/ I. félév	Hallgatói létszám/fő
2020/2021.	17
2021/2022.	20
2022/2023.	24
2023/2024.	11
2024/2025.	18

1. táblázat: Az „Összehasonlító játéktörténet, játékelméletek és játékkutatás” című tárgyra jelentkezett hallgatók száma, féléves bontásban

A játékkutatás története

A játék, mint főnév, a magyar nyelv értelmező szótára szerint olyan tárgy, eszköz, amely azért készült, arra való, hogy valaki, főleg gyermek, játsszon vele. A játék olyan kedvtelésből végzett cselekvés, amelyet főleg gyermek végez, szórakozásból, testi-lelki erőinek foglalkoztatásaként (A magyar nyelv értelmező szótára, N. D). Dsupin (2015) a játékot, a játékosság, a játszadozás és minden olyan szóval – például, alakítás, játék, produkció, szereplés, gyermekjáték, játékszer, játszadozás, játszás – határozta meg, amely ezzel a fogalommal rokonságban áll. Örömforrásként definiálja, mely egyéni tevékenységi forma és a pszichikus funkciók összehangolását szolgálja az eredményességre törekvés kényszere nélkül. A játékot nemcsak egy önálló tevékenységi formaként, hanem mint a nevelő-fejlesztő tevékenység részeként értelmezi (Dsupin, 2015).

A görög filozófusok foglalkoztak először a játék értelmezésével. Platón a játék állami rangra emelését szorgalmazta, megfogalmazta, hogy a három-, négy-, öt- és hatéves gyermek lelkének szüksége van játékra. Arisztotelész a felnőtt lét „begyakorlása” -ként értelmezi a játékot, mely megvédi a gyermeket a lustaságtól és a tunyaságtól. French (1998) Vajda – Pukánszkyra hivatkozva állítja, hogy az emberiség a gyermeki játékokban őrizte meg leginkább ősi szokásait, melyet Pieter Bruegel (1525-1569) németalföldi festő képével igazolt. A festő 84 gyermeki időtöltést, gyermeki játékot festett meg. „*A képek hiteles részletességgel ábrázolják a múltat: a népszokásokat és az ezeket utánzó gyermekjátékokat*” (French, idézi Vajda-Pukánszky, 1998:48). Johannes Amos Comenius (1592-1670) pedagógus, a gyermek életében az első hat évet tekinti a legfontosabbnak, ekkor a gyermek tevékenységét segíteni kell, nem korlátozni. A XVIII. században a felvilágosodás korának kiemelkedő alakja, Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) szintén fontosnak tartotta a játékot, az emberré válás folyamatában. Rousseau foglalkozott először a játék nevelési és módszertani kérdéseivel.

A játék pedagógiai jelentőségét a magyarországi szakemberek is felismerték. Brunszvik Teréz (1775-1861) 1828. június 1-jén Budán, Angyalkert néven nyitotta meg az első magyar óvodát. Ney Ferenc (1814-1899), a Magyar Nevelési Társaság elnöke, az óvodát a köznevelés szerves részének tekintette. Ney szerint a „*játék nem cél, csak eszköz, s úgy intéztetik, hogy a gyermeket foglalkoztassa, s tehetségeit fejlessze*” (Ney, 1846:9). Nagy László (1857-1931), a Gyermektanulmányi Múzeum létrehozója, gyermektanulmány iránti érdeklődését Lombroso Paola egy cikkének fordítása – mely 1895-ben jelent meg a Magyar Tanítóképzőben – indította el. Kiss Áron játékgyűjteménye az egyik legjelentősebb magyarországi gyűjtemény, amely a 19. századi magyar gyermekjátékok gazdagságát és sokszínűségét mutatja be. „*A gyűjteményes kötet megjelenését annak idején csaknem egy évtized szívós szervezési és gyűjtőmunkája*

alapozta meg, s benne – Kiss Áron személyes kutatómunkája mellett – száznál több magyar néptanító gyűjtése látott napvilágot”, írta dr. Kelemen Elemér a gyűjtemény bevezetőjében (Kiss, 1891). A pedagógus és néprajzkutató Kiss Áron (1845-1908) munkássága nem csupán a játékok iránti személyes érdeklődésére épült, hanem abból a meggyőződéséből is fakadt, hogy a gyermekek játékaik fontos részei a magyar kulturális örökségnek, és mélyebb betekintést nyújtanak a korabeli társadalmi életbe, a szokásokba és a gyermekkép alakulásába. A gyűjtemény 1161 népi és polgári játékot tartalmaz, amelyek többsége Magyarország területéről származik. A gyűjtemény különféle játékcsoportok szerint rendszerezi a játékokat. Tartalmaz mozgásos játékokat, mint például fogócskák, ugráló játékok és mozgásos tevékenységek, amelyek a gyermekek fizikai ügyességét fejlesztették. A gyűjteményben találunk énekes, mondókás játékokat, melyek erősítik a közösségi élményt, és a ritmusérzékét is fejlesztik. A gyűjtemény ma is alapmű a néprajzkutatók, pedagógusok és hagyományörzők számára. Fábíán Imre és Faragó József szerkesztők „Bihari gyermekmondókák”-at gyűjtött össze. A kiadvány 7375 mondókaváltozat teljes szövegét tartalmazza. „A gyermekmondókák gyermekek nélkül, a gyermekkor világán kívül nem élhetnének, semmiféle értelmük nem volna; nélkülük az emberiség folklórja ha nem is a legnagyobb, de bizonytal az egyik legbűbajosabb részével lenne színtelenebb és szegényebb” olvashatjuk a könyv bevezető ajánlásában (Fábíán & Faragó, 2004:3) Hévízgyörk játékhagyományait Hintalan László, Bükkalja hagyományait Barsi Ernő, a Mezőség gyermekjátékait Veress Péter Ilona, a Kalocsa környéki gyermekjátékokat Pécsiné Ács Sarolta gyűjtötte össze. Lázár Katalin a „Gyertek, gyertek játszani” című gyűjteményében erdélyi, moldvai, dunántúli, észak-magyarországi és az alföldi területek játékaiból állított össze négy kötetet. Tészbó Júlia elsősorban a magyarországi játéktörténettel, a játék és játszás társadalmi-pedagógiai recepciós folyamataival és a játékszereknek a gyermekkor anyagi kultúrájában elfoglalt helyének változásaival foglalkozik. Nagy hangsúlyt fektetett a gyermekjátékok alapos tanulmányozására, és munkájában számos aspektusból mutatja be a játékot, beleértve annak pszichológiai, kulturális és szociológiai dimenzióit. Tészbó Júlia (2003) „A gyermekjáték a 19-20. század fordulóján” című munkája kiemelkedő kutatási alapmű, amely a gyermeki játékok világának részletes feltárását és elemzését célozta meg. A szerző műve egy aktuális kérdést vizsgál, azt, hogy milyen a jó játék. A játék több, mint szórakozás, a gyermeki lélek fejlődésének alapvető eszköze, amelyen keresztül a gyermek felfedezi a világot, szabályokat tanul, és kifejezi érzelmeit. Könyvében bemutatja a 19-20. században a gyermekkorról, a gyermeki személyiségről alkotott felfogást. A mű a család, az egész társadalom és a gazdaság szempontjából is vizsgálja a játékot. A gazdasági szempont érdekes aspektus, de vegyük figyelembe azt a tényt, hogy a 19. század közepe óta jobbra gyárban készültek a játékeszközök.

Tészabó Júlia (2011) „Játék-pedagógia, gyermek-kultúra” című könyve a játék és a gyermekkultúra összefüggéseinek mélyreható vizsgálatát nyújtja, különös figyelemmel a játék pedagógiai és kulturális szerepére, arra, hogy hogyan segíthet a játék a gyermek fejlődésében és miként járul hozzá az egyéni és közösségi értékek közvetítéséhez. Tészabó ebben a munkájában három aspektusból foglalkozik a játék szerepével: játék a mindennapi életben, játék a gyermekek társadalmi kapcsolatainak kialakításában, valamint a játék mint a kulturális örökség átadója. Könyvismertetésében Pásztor (2014) így írt a műről: „[...] több mint száz év történetének pedagógiai és kultúrtörténeti vonatkozásait mutatja be jó stílusban, tárgyyszerűen és a lényegre törően. Nemcsak a játék pedagógiában játszott nélkülözhetetlen szerepét ismerteti, hanem kitér a művészetnek és a játéknak a gyermekek nevelésében nagy eredményekkel kecsegtető hatására is”. Tészabó Júlia könyvében hangsúlyt kap a játék és a technológia viszonya is. Az elektronikus játékok és a képernyős tevékenységek ma már szerves részei a gyermekek szabadidejének, ami új kihívásokat állít a pedagógusok és szülők elé. Tészabó felveti a kérdést, hogy miként lehet a modern technológiai eszközöket úgy alkalmazni, hogy azok ne váltsák fel a hagyományos játékokat, hanem kiegészítsék azokat. Az új játéktípusok fejlődése folyamatos, napjainkban sem állt meg, és soha nem független az adott kor társadalmi-politikai-gazdasági folyamataitól. A könyv segítséget ad a mai kor gyermekképének értelmezéséhez, a gyermek játéktevékenységének megértéséhez, mely napjainkban a nevelés fontos eszközévé vált. A játékot céltudatosan kell bevonni a nevelési és oktatási folyamatba, mert a játékos módszerek sokszor hatékonyabbak lehetnek a tanulási célok elérésében, mint a hagyományos, frontális oktatás. A játékpedagógia alkalmazása különösen fontos az óvodai és az alsó tagozatos tanulók oktatásában, ahol a gyermekek az ismereteket elsősorban tapasztalati úton sajátítják el.

A Soproni Egyetem Benedek Elek Kar neveléstudomány mesterszakos hallgatóinak játékkutatásai

Az „Összehasonlító játéktörténet, játékelméletek és játékkutatás” című tárgy keretében a hallgatók primer kutatási módszerrel, direkt, közvetlenül a „forrástól” szerezték be adataikat, gyűjtötték a játékokat. A hallgatók többsége rokonait, barátait, a közvetlen környezetében élő, idősebb szomszédokat kereste fel a játékkutatás teljesítése érdekében. Mélyinterjút készítettek a játék tulajdonosával, mely során a válaszadó a saját szavaival mondta el gondolatait, érzéseit, így sokkal pontosabb információt lehetett megtudni a játék eredetéről, a játék készítőjéről, a játék használatáról. A mélyinterjú során az előre megfogalmazott kérdések mellett spontán kérdések is felmerülhettek, amelyek nagyban elősegítették a

témába való melyebb betekintést, sok szép emlék felidézésére adtak alkalmat. Hallgatóinkban is színes emlékképeket hozott elő a feladat. Voltak olyan hallgatók, akik a kutatás során a már régóta nem élő rokonaik, például a dédnagymamák által készített játékokat mutattak be (csutkababák, illetve csuhébabák). Ezeket az unokáiknak készítették régen. Megjelentek a nagypapák által készített játékok is (pl. gombfoci), melyekkel az unokáik játszhattak. A felkutatott játékról fotót készítettek a hallgatók, majd egy ppt-bemutatót, melyet csoporttársaik előtt, a gyakorlati órán adtak elő. A bemutatás nemcsak arra alkalmas, hogy a szemináriumot vezető tanár visszajelzést adjon a munkáról, hanem arra is, hogy a hallgatók megismerjék egymás kutatását. A ppt-bemutatón megjelölték a forrást, azt, hogy hol és kinél találták a játékot, magát a játékot, a játék menetét vagy a játék elkészítésének módját. A kurzus végére egy házi dolgozatot készítettek a kutatómunkáról. A játék fajtáját, anyagát, korát nem kötöttük meg, az volt a teljesítés feltétele, hogy „rég, rég elfeledett” játékot kutassanak fel.

A hallgatók játékkutatásai

A kurzus keretében a hallgatók tehát saját választás alapján kutattak fel és mutattak be olyan elfelejtett, vagy akár ma is megtalálható és/vagy újra kedvelté vált eszközös játékokat, melyek egyszerűen elkészíthetők voltak a múltban és sok esetben a természetben, esetleg a háztartásokban megtalálható anyagokból készültek.

A hallgatók munkáiból ezen játékok közül emeltünk ki és mutatunk be néhányat, így a lányos játékok közül a csuhéból készült babát, melyet ma is szívesen készítünk, a fonalazást, mely mára már talán kissé elfelejtett játék és a gombfocit, mely játék főként a fiúk körében örvendett nagy népszerűségnek.

Csuhébaba

A csuhé a kukorica csöveit borító levél, amelyet ősszel a kukoricacsővel együtt szedtek le, majd a ház udvarán vagy a pajtában kukoricafosztón szedték le a csövekről és tették félre a téli felhasználásig.

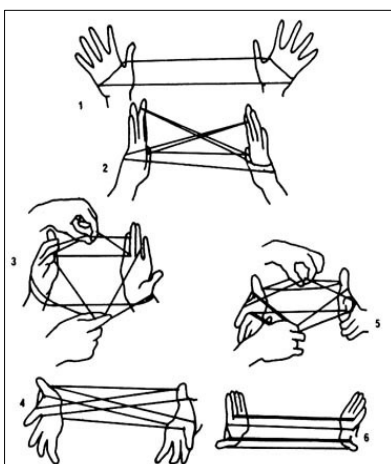
Csuhébabát minden falusi kislány készített még a múlt században (*1. kép*). A fonást sokan szüleiktől, nagyszüleiktől tanulták meg, és később, felnőtt korukban is alkalmazták, mivel a mindennapi használati tárgyaikat szintén maguk készítették el. A baba készítése egyszerű volt a könnyen beszerezhető, természetes anyagból. A baba, mint játékszer, mindig is a klasszikusok közé tartozott, és miközben megalkotta a gyermek, fejlődött a koncentrációja, kreativitása és problémamegoldó képessége, finommotorikája.

1. kép: Csuhebaba
(Forrás: Saját fotó, hallgatói munka)

Fonalazás

A lányok kedvelt játéka volt a fonalazás, melyet 6-10 éves korokban játszottak a gyermekek. A játékhoz nincs szükség semmi másra, mint egy körülbelül egy-méter hosszúságú fonalra. A végénél összekötött fonalat az egyik játékos ujjai

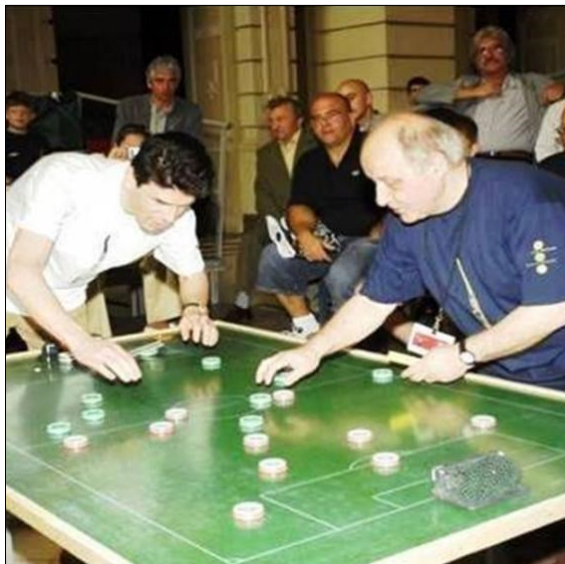

2. kép: Fonalazás
(Forrás: <https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/2-399.html>)

segítségével ügyesen a kézfejére vette és megfeszítette (2. kép), majd kialakított egy mintát. A másik játékos ezt oly módon emelte le, hogy újabb forma tudjon kialakulni. A fonalazás a gyermekek számára szórakoztató és interaktív játék volt, játék közben fejlődött a figyelem, a gondolkodás, a kreativitás és problémamegoldó képesség. De fejlesztette a gyermekek koncentrációját, kézügyességét és társas kapcsolatait is.

Gombfoci

Gráfik Imre (N. D) néprajzkutató a XX. század elején a gombfoci nevet viselő játékot, hungarikumnak számító népi játéknak nevezte. Hazánkban a gombfoci a futball elterjedése hatására kezdett népszerűsödni. A játék eszközigénye nem volt túl nagy és könnyen beszerezhető is volt, hisz a játékhoz gyakran az otthonokban, a fiók alján talált kisebb-nagyobb kabát és egyéb gombok kerültek az előre kialakított pálya közepére. A háború előtt a cserkészek is szerepet játszottak a játék elterjesztésében, szabálykönyvet is kidolgoztak hozzá. A gombokat a szabályok mentén pöcköléssel hozták mozgásba a játékosok a játéktáblán és juttatták el a „labdát” az ellenfél kapujába. A felnőttek és a gyermekek, főként a fiúk körében egyre népszerűbb futball hatására a gombfocizó gyermekek gyakran képzeltek bele magukat egy-egy híres focista szerepébe.

3. kép: Gombfoci

(Forrás: Szent István Király Múzeum: Gráfik Imre bemutatta a gombfocit)

A játék segítette többek között a gyermekek szabálytudatának kialakulását, fejlesztette a figyelmet, koncentrációt, kitartást, türelmet, az együttes játék élményét adta és megtanított a játékokban győzni és veszíteni is.

Az 1950-es években az 1953-as Aranycsapat tiszteletére fényképes gombfocicsapat született. A gombfoci a 1960-as években is kedvelt játék volt, amit nagyon sokszor és nagyon szerettek játszani a fiúgyermekek. Ekkor már 70-féle előre gyártott csapatot lehetett kapni és egy játékszabálykönyv is megjelent Soós András jóvoltából. Iparilag előregyártott, fröccsöntött csapatok és kapuk is készültek a játékhöz. Az 1980-as évektől a gombfoci versenysportággá vált.

Összegzés

Az emberi kultúrák mindig is különleges szerepet tulajdonítottak a játéknak, minden korban és minden közösségben hozzájárult az egyéni és közösségi értékek megőrzéséhez és továbbadásához. Az „Összehasonlító játéktörténet, játékelméletek és játékkutatás” tantárgy keretében a hallgatók megismerkedtek a különböző korokban a játék megítélésével, az egyes korszakok kiemelkedő gondolkodóinak játékkal kapcsolatos elméleti és gyakorlati munkásságával, és az egyes klasszikus játékszerek történetével. Az ókori görög filozófusok voltak az elsők, akik megfogalmazták a játék fontosságát, emiatt a kurzust is az ő munkásságuk megismertetésével kezdtük. A magyarországi szakemberek játékgyűjteményeinek bemutatása kiemelten fontos volt, Kiss Áron (1891) játékgyűjteményét a mai napig használjuk, hallgatóinkkal megismertetjük, a gyűjteményből egy-egy mondókát vagy dalt közösen feldolgozunk, „eljátsszuk”. Hallgatóink megismerkedtek a magyar tájegységek kiváló népszokásokat, népdalokat, gyermekjátékokat gyűjtő szakembereivel is.

A kurzuson hangsúlyoztuk, hogy a magyarországi játékkutatás, a kutatási tevékenységek hozzájárulnak a gyermekkultúra ismertségéhez és elismertségéhez. A játékkutatás és a játékok vizsgálata megmutatja, mivel, hogyan játszottak régen, és miként fejleszthetők ezek által a gyerekek kognitív, érzelmi és szociális készségei, valamint fizikai képességei is. Az új játékok (például a digitális játékok) megjelenése pedig folyamatosan változtatja azt, hogyan tanulnak és hogyan kapcsolódnak egymáshoz a gyerekek, ezért a játékkutatás során, a jelenben ezek vizsgálata is egyre szélesebb körben szükségessé válik, hogy megérthessük ezek hatását (Tészabó, 2011).

Zárógondolatok

A hallgatók ismereteket szereztek és mélyítettek el a különféle játékelméletek területén, kutatták és feldolgozták a múltban kedvelt, ismert eszközös és népi játékokat is. A régi eszközös és a népi-játékok felkutatására, megőrzésére és ezeknek a játékoknak a továbbadására a felgyorsult világban, napjainkban nagy szükség van, mivel sok közülük mára már feledésbe merült. A mi felelősségünk, hogy a kultúránk részeként ezeket felelevenítsük és a gyermekeinknek megtanítsuk. A játékkutatás napjainkban éppen ezért kiemelten fontos.

Az „Összehasonlító játéktörténet, játékelméletek és játékkutatás” tantárgy keretében a tehát a hallgatóságot arra is ösztönöztük, hogy a kutatásaik eredményét egymásközt megosztva, a sokszor már elfeledni látszó vagy elfeledett régi játékokat újra felfedezve és megismerve segítsék, hogy ezek újra ismertté válhassanak, valamint jó játékként ma is a gyakran játszott játékaink tárházát színesíthessék.

Felhasznált irodalom

- Bárcki Géza – Ország László – Balázs János et al. (szerk., 2004). A magyar nyelv értelemző szótára. MTA Nyelvtud. Int., Arcanum, Budapest, ISBN 963-9374-78-4
URL: <https://tinyurl.com/mwtx6j4j>
- Aristoteles (1984). *Politika*. Gondolat Kiadó. ISBN: 963-281-365-0
- Barsi, E. (2001): *Daloló Bükkalja*. Hazánk Kiadó. ISBN: 963-758-667-9
- Comenius, J. A. (1929). Anyaiskola. Kisdednevelés. Budapest
URL: <https://tinyurl.com/mr3bb9aj>
- Dsupin, B. (2015). A játékkutatás története. *Parlando : Zenepedagógiai Folyóirat*, 57(2)
URL: <https://tinyurl.com/38pjdatz>
- Fábián, I. & Faragó, J. (szerk., 2004). *Bihari gyermekmondókák*. Literator, Nagyvárad. ISBN: 973-936-055-6
- French, V. (1998). A gyermek hatásának története: ókori mediterrán civilizációk. In: Vajda, Zs. & Pukánszky, B. *A gyermekkor története : Szöveggyűjtemény*, Eötvös József Könyvkiadó, 42-66. ISBN 978-80-8122-290-0
- Gombfoci : „A foci összeköt minket...” Gombfoci Háza, BlogPoszt [dátum nélkül]
URL: <https://tinyurl.com/3dfpbzsb>
- Gráfik, I. (N.D). Futballutazó játék: a gombfoci. *Magyar nyelvőr : a Magyar Tudományos Akadémia Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottságának folyóirata*, 147(2) 199-213.
DOI: <https://doi.org/10.38143/Nyr.2023.2.199>
- Hintalan, L. J. (2000). *Aranyalma – Játékhagyomány*. Fővárosi Pedagógiai Intézet, Budapest. ISBN: 963-501-168-7
- Kiss, Á. (N.D). *Magyar gyermekjáték-gyűjtemény*. Holnap Kiadó, Budapest, ISBN 963-346-359-9
URL: <https://tinyurl.com/5sstjdz9>

• A tanulmányban előforduló webes hivatkozások legutolsó ellenőrzési időpontja: 2024. december 28.

- Lázár, K. (2002). *Gyertek, gyertek játszani. I. A népi játékok elmélete. Játékközlés: Erdély, Moldova*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest. ISBN: 963-9316-43-1
- Lázár, K. (2004). *Gyertek, gyertek játszani. II. Játékközlés: Dunántúl*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest. ISBN: 963-9316-92-X
- Lázár, K. (2006). *Gyertek, gyertek játszani. III. Játékközlés: Észak*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest. ISBN: 963-7338-39-X
- Lázár, K. (2008). *Gyertek, gyertek játszani. IV. Játékközlés: Alföld*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest. ISBN: 978 963 7338 85 4
- Nagy, L. (1982): *A gyermek érdeklődésének lélektana*. Tankönyvkiadó Vállalat, Budapest. ISBN: 963-175-954-7
- Népzenei gyűjtemény archívuma – MTA BTK Zenetudományi Intézet, Budapest.
URL: <https://tinyurl.com/4mwar5ze>
- Ney, F. (1882). *Kisdedóvó-képzési éveimről*. Kisdednevelés, Budapest.
- Pásztor, E. (2014). Könyvismertetés. *Képzés és gyakorlat*, 12(1-2), 145-147.
<https://tinyurl.com/33b6e222>
- Pécsiné Ács, S. (2002). *Népi gyermekjátékok Kalocsa környékén*. Kalocsai Múzeumbarátok Köre, Kalocsa. ISBN: 963-204-903-9
- Platón (1983). *Válogatott művei*. Európa Kiadó, Budapest. ISBN: 963-07-3096-0
- Rousseau, J.-J. (1978). *Emil, avagy a nevelésről*. Tankönyvkiadó, Budapest. ISBN: 9631732800
- Tamásiné Dsupin, B. (2010). *A népi játékok és a mozgás relációja, és funkciója a 3-7 éves gyermekek személyiségfejlődésében*. [Kézirat, PhD disszertáció], Faculty of Humanities of the University of Jyväskylä, Jyväskylä, 61-99.
URL: <https://tinyurl.com/bdfadun6>
- Tézsabó, J. (2003). *A gyermekjáték a 19-20- század fordulóján*. Pont Kiadó, Budapest. ISBN: 963-9312-75-4
- Tézsabó, J. (2011). *Játék – pedagógia, gyermek – kultúra : Tanulmányok*. Gondolat Kiadó, Budapest. ISBN: 978-963-693-330-2
URL: <https://tinyurl.com/52rsfntn>
- Veress Péter, I. (2009). *Mezőcsávási gyermekfolklor*. Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár. ISBN: 978-973-26-0892-0.

Képek forrása

1. kép: Csuhebaba. Saját fotó, hallgatói munka (év nélkül)
2. kép: Ortutay Gyula (szerk, 1977-1982). *Magyar Néprajzi Lexikon*. [fonaljáték, átvevős játék, szöttes, ördögsvő], Akadémiai, Budapest, Magyar Elektronikus Könyvtár.
URL: <https://tinyurl.com/3cryusfk>
3. kép: Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár (2024). Játzóársam akarsz-e lenni? A gombfoci története – Gráfik Imre néprajzkutató előadása
URL: <https://tinyurl.com/y6naxpht>